

De aanbidding der Koningen

Ton Frenken

Jeroen Bosch was al een (voor die tijd) oude schilder, toen hij dit prachtige drieluik met de aanbidding der Koningen schilderde in opdracht van een patricische familie; maar ook een kunstenaar vol ervaring en een gerijpt talent. Hij componeert als een volleerd kunstenaar het bekende tafereel van de aanbidding in het centrale paneel en op de zijpanelen de zogenaamde stichters (de opdrachtgevers) met hun patroonheiligen, en daarboven in een realistisch perspectief een schitterend landschap, met in het midden een ommuurde stad en rechts een brede rivier die in een blauw verschiet verloopt. In het midden staat de ster in een steeds donker wordende avondlucht.

Maria toont het kind, rechtop gezeten,

aan de Koningen, vooraan knielend Balthasar, bijgestaan door Melchior en daarachter in een rijk wit gewaad de zwarte koning Caspar; zij offeren hun geschenken, waarvan de pracht en kostbaarheid fel contrasteren met de schamele stal. Op het rieten dak kijken herders toe.

Op het linkerpaneel zit in het midden Jozef de luiers van het kind te drogen bij een houtvuurtje, terwijl op de voorgrond de stichter knielt. Uit de bronnen is een in 1567 door de Spanjaarden te Brussel geconfisqueerde *Aanbidding* bekend met als stichters het echtpaar Pieter Bronckhorst en Agnes Bosschuyse, waarvan de wapens op de buitenzijde der luiken stonden. Dit moet echter een ander schilderij dan het afgebeelde exemplaar zijn

geweest, aangezien de wapens hier op de binnenzijde staan en bovendien niet overeenstemmen met de familiewapens van Bronckhorst/Bosschuyse. Ook bij dit werk zijn er weer 'Bosschiaanse' details die voor ons raadsels blijven, zoals de halfnaakte gekroonde, grimmige man en zijn trawanten in de opening. De antichrist? Of de Messias, die door zijn aanwezigheid al het lijden van Christus voorspelt? Ook hier geldt dat we in dit rijke drieluik, vol bewegingen in het landschap en vol verrassende details, moeten lezen, langzaam, geduldig, 'als in een boek vol diepe wijsheid'.

Prado-museum Madrid, olie op paneel, hoogte en breedte 138 cm.

